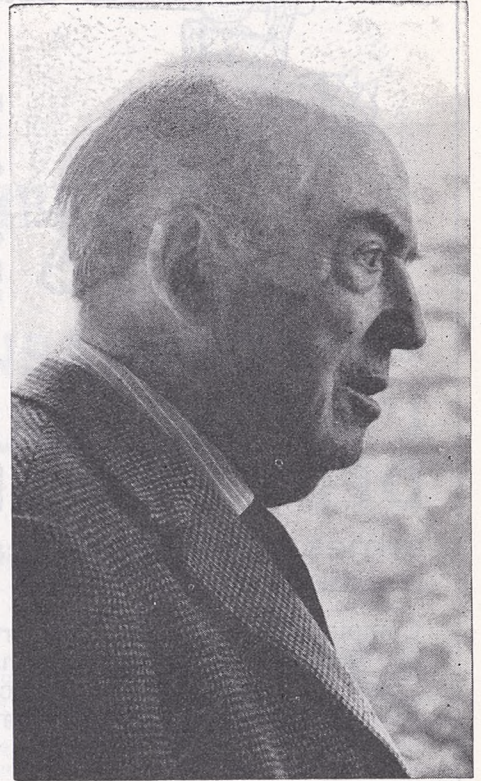

la prosa de Josep Carner

per Josep M. Capdevila

Els llibres de prosa de Josep Carner són aplecs d'articles periodístics. Les circumstàncies el dugueren a escriure en diaris de combat polític. I així, vora de les moltes versions d'obres angleses i franceses, i de les Floretes franciscanes, la seva obra en prosa és gairebé tota periodística i combativa. Obretes com *La malvestat d'Oriana* o *Deu rondalles de Jesús Infant* eren ocasionals. També cal fer esment del pròleg que escriví al llibre *Espigues en flor*, de Maria-Antònia Salvà, on, tot descrivint la llei d'aquella poesia, descriu inadvertidament la seva mateixa com ningú més no ho faria. De la seva prosa periodística, en féu una bona tria en quatre volumets successius: *Les planetes del verdum*, de 1918, *La creació d'Eva i altres contes*, de 1922, *Les bonhomies*, de 1925, i *Tres estels i un ròssec*, de 1927.

Aquesta prosa no és pas combativa amb arguments, sinó amb descripcions vivament còmiques, algun cop amb escapades a un lirisme adient al poeta d'*Auques i ventalls*. Barceloní i ben barceloní, vivia en un ambient propici a la sàtira. Els barcelonins, ja per tradició, en dites i converses són burletes. Si n'hi havia fora d'aquest caient, com en Maragall, que era ben barceloní i no el tenia gens ni mica, és que eren de la Barcelona nova, la de les «odes», oberta a la claror, que no es volia recordar de l'Are d'en Mirambell i haurà oblidat aquells carrerons humits i negres de la seva infància. En Carner procedia de la Barcelona vella, era de la família d'Emili Vilanova. En un nivell inferior, quasi subliterari, també n'era Frederic Soler; però la grolleria i baixa paròdia amb què degradava el seu públic, no solament ens l'advertia en Maragall amb energia i alarma, sinó també en Carner a l'article «L'argot barceloní». El seu afinat barcelonisme de Santa Eulàlia i de la Plaça del Rei, de la Seu i del carrer de Montcada, no tenia cap parentiu literari amb en Pitarrà.

Carner descriu escenes polítiques de fa mig segle, i la gràcia es conserva com si es parlés d'esdeveniments del dia. Per exemple, en forma de ressenya periodística candorosa i encomiàstica, conta una festa política celebrada a Figueres, i des dels noms dels assistents fins al capdavant quan es dispersen, hi sentim el batec de la

comèdia. En l'esfera de les doctrines i les teories, tenia, depurades i ampliades per la seva vasta cultura, les d'un «ciudadà honrat de Barcelona» del temps de *La tradició catalana* de Torras i Bages i de la política de Prat de la Riba. Catòlic barceloní, se sentia lluny d'aquelles formes de devoció forastera vingudes al segle xv amb la Inquisició i emparades per la política dels Austries i dels Borbons. Dins *Les planetes del verdum*, n'hi ha dues notes graciosament satíriques: «El bisbe nou» i «Sermó castellà a la Seu». Unes altres vegades, la sàtira esdevé un *portrait* un xic a la manera que tant plaïa als francesos del xvii. Mes Carner davalla a concreteses ben casolanes i sap posar-hi una gràcia sanitària i alegre. No arriba mai a l'amarguesa. A vegades descriu una feblesa moral en un conte breu que sovint acaba amb una anècdota sorprenent. Per exemple, el temorec en «Viatge impàvid»; l'indecís en «Contra les mitges tintes»; la senyora espantosament regatera en «La mònita de la senyora Munda»; la pura neciesa en la «Història del senyor Vilaró»; el poc seny de la parella presumida que va de visita a casa d'una tia anciana, en «Antigor». Hi trobem una bella pàgina famosa escrita contra certes maneres d'estretor moral simbolitzades en «el mocadoret al coll». Si en Carner no s'expressés d'una manera ben entenedora, l'efecte còmic s'hauria esvaït; i així es valgué de les formes de conversa més casolanes, i les alterna amb les descripcions més afinades amb la seva meravellosa abundor de recursos expressius.

Abans de Pompeu Fabra, els escriptors s'havien de formar amb l'estudi d'altres llengües, amb algun dels nostres autors i amb el llenguatge popular. Era una tasca bon xic dificultosa i arriscada. Si no es tenia un especial talent literari, hi havia tres llengües de mal camí. I ja el temps exigia la prosa de la gasetilla, de l'article informatiu, o la correcta i segura de la comunicació científica o de l'estudi tècnic; si més no, la prosa planera de l'estil epistolar. L'obra de Pompeu Fabra va resoldre aquella fretura. En Fabra és del mateix temps d'en Carner. La primera gramàtica seva ben acabada és la de l'any 12. Les normes ortogràfiques són del 13. I des de l'any 32 ja tenim un bon diccionari

manual. Després, el 62 ja teníem complet el gran diccionari Alcover-Moll, que semblava un somni; i no trigarem a tenir, si Déu vol, el diccionari etimològic de Joan Coromines. Aquesta llarga tasca científica és aconseguida a pols i en circumstàncies ben sovint adverses. Pompeu Fabra no perdia el contacte amb el seu públic, i el guiava pacientment amb les notes periodístiques de les seves «converses». Repareu com sovint amb aquestes corregia les gasetilles mal escrites de la premsa. Donava la seva importància pedagògica a l'habitud: arribar a escriure de rutina amb bona ortografia. Això no ens estalviaria l'estudi. Caldria (cosa no gaire apresada a les escoles endarrerides) no tenir mai peresa de consultar els diccionaris.

En Carner estava amb en Fabra en aquell Institut d'Estudis del carrer del Bisbe. Hi fou secretari de la Secció Filològica, designat per Prat de la Riba. L'obra de cultura que les institucions complien, aleshores, tan positiva, tan enlairada, hagué de sofrir les escomeses més insospitades. En Carner hi fa referència en el seu darrer llibre *Tres estels i un ròssec*. Així, des de la premsa diària o des de les cases editores amb les seves versions meravelloses, contribuïa a l'obra de govern interminable de suscitar la dignitat ciutadana al major nombre, de fer arribar les millors coneixences al major nombre per tal que també el major nombre assolís la més ferma competència, segons una fórmula donada per Balme als seus dies i que no ha pas perdut la vigència.